

Brexit: Consequences for Trade, VAT and Customs

Verslag van het seminar van EFS, Erasmus University Rotterdam, gehouden op donderdag 2 februari 2017, te Rotterdam.

M.L. Schippers LLM¹

1. Inleiding

De uitslag van het Brexit-referendum was, gezien vanuit een politiek EU-perspectief, zonder twijfel de meest in het oog springende gebeurtenis in 2016. Ondanks dat het Verenigd Koninkrijk (hierna: 'VK') het Brexit-proces formeel nog niet gestart heeft, is het zonder meer duidelijk dat Brexit een grote impact zal hebben op zowel het VK als de EU.

Vanuit het perspectief van het douanerecht en de btw, zijn de gevolgen afhankelijk van de uitkomsten van de onderhandelingen over de condities van Brexit en de toekomstige verhoudingen tussen het VK en de EU. Zullen het VK en de EU bijvoorbeeld kiezen voor het Noorwegenmodel, het Zwitserlandmodel of het Turkijemodel? Of zal er een unieke, *tailor made* overeenkomst worden gesloten? Wat zijn de gevolgen van deze modellen vanuit een juridisch, handels of het perspectief van de indirecte belastingen? Zullen de regels met betrekking tot de vrijheid van goederen worden gecontinueerd? En wat gebeurt er met regelgeving op het gebied van competitie en staatssteun?

Tijdens het seminar hebben drie sprekers hun licht laten schijnen op de diverse *exit models* en daarmee samenhangend voornoemde vragen. Daaropvolgend is tijdens een levendige paneldiscussie gediscussieerd over de implicaties van Brexit gezien vanuit het perspectief van (multinationale) ondernemingen onder leiding van Han Kogels².

Onder dagvoorzitterschap van René van der Paardt³ ving het seminar om stipt 14:00 uur aan in een conferentiezaal op de Erasmus Universiteit Rotterdam onder toezicht van meer dan 200 deelnemers afkomstig uit meer dan 10 EU-landen.⁴

2. What are the next steps and scenario's from a legal perspective?⁵

Fabian Amtenbrink⁶ is *setting the scene* als eerste inleider. Hij merkt in dat kader op dat ontwikkelingen op het gebied van de Brexit zich in rap tempo opvolgen. Dat gebiedt hem derhalve te

¹ Auteur is als programma coördinator van de Post-Master in EU Customs Law werkzaam voor EFS, Erasmus University Rotterdam en is verbonden aan de Erasmus School of Law als promovendus en docent. Zijn promotieonderzoek richt zich op het onderwerp 'Douanewaarde'. Voorts maakt hij onderdeel uit van het Global Trade team van EY Nederland.

² H.A. Kogels is een voormalig bestuurslid en programma directeur van EFS, Erasmus University Rotterdam en visiting professor aan de Erasmus School of Law.

³ R.N.G. van der Paardt is bestuurslid en programma directeur van de Post-Master Indirecte Belastingen van EFS, Erasmus University Rotterdam, hoogleraar Kostprijsverhogende Belastingen aan de Erasmus School of Economics en voorts als partner verbonden aan AKD.

⁴ De sheets van het seminar kunnen worden teruggevonden op:

<http://www.europesefiscalestudies.nl/upload/EFS%20seminar%20Brexit%202017.pdf>.

⁵ Een uitgebreid rapport over de juridische implicaties van Brexit worden beschreven in: F. Amtenbrink, M. Makakis, R. Repasi, *Legal Implications of Brexit Customs Union, Internal Market Acquis for Goods and Services and Consumer Protection Law. In-depth Analysis*, Study for the European Parliament, Directorate General for Internal Affairs, Policy Department A: Economic and Scientific Policy, forthcoming 2017.

⁶ F. Amtenbrink is hoogleraar Europees Recht en vice-decaan aan de Erasmus School of Law, Visiting Professor aan het College of Europe en als Scientific Director verbonden aan het European Research Centre for Economic and Financial Governance (EURO-CEFG).

zeggen dat het thans niet goed mogelijk is om voorspellingen te doen over de juridische constellatie van de relatie tussen het VK en de EU na Brexit.

Als opwarmer houdt Amténbrink de zaal een aantal feiten voor. Opmerkelijk is dat nadat het VK in 1973 toetrad tot wat thans de EU wordt genoemd, het VK reeds in 1975 een referendum uitschreef over het lidmaatschap van het VK van de Europese Gemeenschappen. Hoewel het '*remain*-kamp' destijds aan het langste eind trok, zijn er verscheidende parallellen te trekken met het Brexit-referendum. Zo is de allocatie van *remain* en *leave voters* grotendeels gelijk.

Bij de parlementsverkiezingen van 7 mei 2015 in het VK behaalde de Conservative Party een toereikende meerderheid, vanwege toezeggingen van David Cameron om een Brexit-referendum uit te schrijven. Tot aan het referendum trad Cameron in onderhandeling met de EU over de *new settlement* van het VK in de EU. De gedachte was, aldus Amténbrink, dat Cameron daarmee, als campagneleider van het '*remain*-kamp', in staat was om aan te voeren dat dankzij de onderhandelingen het VK al een veel betere positie binnen de EU had verworven. Uittreding was derhalve niet langer noodzakelijk. Desondanks wonnen de *leave voters* op 23 juni 2016 het niet-bindende Brexit-referendum bij een opkomst van 72% met 51,9% van de stemmen. Amténbrink geeft aan dat de *leave voters* met name gedreven waren door de sociaal-economische omstandigheden in delen van Engeland en Wales die zij toeschreven aan EU-wetgeving en de vrijheden onder het EU-lidmaatschap. In werkelijkheid moeten de sociaal-economische omstandigheden echter worden toegeschreven aan binnenlandse economische politieke maatregelen of juist het gebrek daaraan. De *leave voters* komen derhalve naar alle waarschijnlijkheid thuis van een koude kermis na Brexit. Ook heeft het Brexit-referendum gezorgd voor nieuwe debatten omtrent de constitutionele positie van bijvoorbeeld Schotland binnen het VK, omdat daar de *remain voters* een meerderheid hadden.

In de eerste weken na het Brexit-referendum deden het VK en de EU – *shell shocked* door de uitkomst – nog geen uitlatingen over de in te nemen onderhandelingsposities. Het tij keerde toen president van de Europese Raad, Donald Tusk, op 14 oktober 2016 de EU-positie kenbaar maakte door op te merken dat: "*The only real alternative to a hard Brexit is no Brexit*". In haar speech van 17 januari 2017 gaf de huidige minister-president van het VK, Theresa May, aan te streven naar een *Comprehensive Free Trade Agreement* (hierna: CETA) met de EU, waarmee ze, aldus Amténbrink, enigszins de onderhandelingspositie van het VK uit de doeken deed.

Evident is dat de nieuwe positie van het VK ten opzichte van de EU gevolgen heeft voor het bedrijfsleven, VK-inwoners en de economieën van zowel het VK als die van de EU. Daarnaast heeft Brexit gevolgen voor het EU-budget. Ten aanzien van dat laatste merkt Amténbrink op dat thans, na Duitsland en Frankrijk, het VK de grootste financiële nettobijdrage aan de EU-begroting levert. De vraag is of na Brexit het EU-budget derhalve zal worden verlaagd of dat andere EU-landen hun bijdragen moeten vergroten? Echter, inzicht hierover en inzicht in concrete (financiële) cijfers ten gevolge van Brexit worden pas beschikbaar als de nieuwe positie van het VK ten opzichte van de EU duidelijk is.

Aan de hand van een stroomschema maakt Amténbrink vervolgens duidelijk hoe het uittredingsproces onder artikel 50 VEU eruit ziet. Artikel 50 VEU treedt in werking met de verzending van een formele notificatie door het VK aan de EU waarin is opgenomen dat het VK voornemens is zich terug te trekken. Pas daarna start het uittredingsproces waarin wordt onderhandeld over "[...] *de voorwaarden voor zijn terugtrekking, waarbij rekening wordt gehouden met het kader van de*

toekomstige betrekkingen van die staat met de Unie".⁷ Uit voornoemde leidt Amténbrink af dat naast het terugtredingakkoord, het VK ten tijde van de onderhandelingen een tweede akkoord moet uitonderhandelen over de toekomstige (handels)betrekkingen met de EU. Aangezien na een periode van 2 jaar het VK geacht wordt geen onderdeel meer uit te maken van de EU, ongeacht of een terugtrekkingsakkoord is gesloten, is het voornemen van May om eind maart de formele notificatie te sturen zeer ambitieus in de ogen van Amténbrink. Akkoorden over (handels)akkoorden vergen in de praktijk namelijk een veel langere tijdspanne dan 2 jaar.

Vervolgens benoemt en licht Amténbrink de mogelijke scenario's voor de toekomstige betrekkingen tussen het VK en de EU toe.

De eerste mogelijkheid betreft de toetreding van het VK tot de Europese Economische Ruimte (hierna: 'EER'). In de eerder aangehaalde speech van May lijkt deze optie door het VK te worden verworpen. Echter, Amténbrink denkt dat het nog te vroeg is om deze optie reeds te verwerpen. Wel geeft Amténbrink aan dat de verplichte toepassing van het vrij verkeer van personen een bottleneck voor de keuze van deze optie zal zijn. Immers, het vrij verkeer van personen was één van de drijfveren achter Brexit. Het EER brengt ook met zich mee dat de interne markt principes moeten worden omarmt, net als de daaraan gelieerde beleidsmaatregelen. Ook bestaat de verplichting om EER-maatregelen die identiek zijn aan EU-wetgeving overeenkomstig relevante HvJ-jurisprudentie te interpreteren. Nadelig, gezien vanuit het perspectief van het VK, is dat het VK daarbij geen invloed heeft op het beslissingsproces binnen de EU. Daarnaast moet het VK lid worden van de Europese Vrijhandelsassociatie (hierna: 'EVA'). Autonomie behoudt het VK onder deze optie echter op het gebied van landbouw- en visserijbeleid, handelspolitieke maatregelen en maatregelen ten aanzien van veiligheid en defensie. Daarnaast vormt zij met de EU geen douane-unie.

Een tweede mogelijkheid betreft een *tailor made* overeenkomst tussen het VK en de EU. Een *tailor made* overeenkomst kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van een Stabilisatie- en associatieovereenkomst, een Economische Partnerschapsakkoord, een Partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst of een handelsakkoord. Amténbrink brengt de toehoorders onder de aandacht dat bepaalde overeenkomsten daarvan kwalificeren als *mixed agreements* en dat deze moeilijk te sluiten zijn, omdat daarbij de bevoegdheid op deze beleidsgebieden wordt gedeeld met de individuele lidstaten. Dat brengt met zich mee dat bij het sluiten van dergelijke overeenkomsten het mogelijk is dat alle individuele lidstaten een dergelijke overeenkomst moeten laten ratificeren door hun nationale en regionale parlementen.⁸ Ook om die reden lijkt het Amténbrink zeer ambitieus om één van voornoemde type overeenkomsten binnen de tweejaarstermijn te sluiten.

Tot slot kwalificeert de derde mogelijkheid – een *hard Brexit* – als *fallback scenario*. Dit houdt in dat op de regelgeving van de Wereld Handelsorganisatie (hierna: 'WHO') wordt teruggevallen. Amténbrink merkt te dien aanzien op dat het nog wel de vraag is of en zo ja in hoeverre de WHO-regels automatisch op het VK van toepassing zijn nadat het VK zich uit de EU heeft teruggetrokken.

⁷ Artikel 50, lid 2, VEU.

⁸ Bijvoorbeeld de CETA tussen Canada en de EU die op 15 februari 2017 werd goedgekeurd door het Europees Parlement. Het moet nu door niet minder dan 34 nationale en regionale parlementen worden geratificeerd.

3. Brexit: Consequences for VAT?

Thierry Charon⁹ richt zich als tweede inleider op de btw-gevolgen van Brexit.

Bij een *hard Brexit* heeft het VK twee mogelijkheden. Ten eerste kan het VK terugvallen op haar Value Added Tax Act of 1994 waarbij aanpassingen kunnen worden doorgevoerd om het btw-systeem beter te laten aansluiten bij binnen- en buitenlands VK-beleid. Zo kunnen bijvoorbeeld vrijstellingen en verlaagde tarieven een ander toepassingsbereik krijgen of kunnen vrijstellingen worden vervangen door toepassing van het btw 0%-tarief. Echter, spiegeling met EU-wetgeving zou aldus Charon in een dergelijk situatie gewenst zijn om de verschillen tussen de btw-systemen beperkt te houden en mogelijke dubbele of niet-belasting te voorkomen. Ten tweede kan het btw-systeem worden ontmanteld en eventueel worden vervangen door een andere indirecte belasting. In dat kader merkt Charon op dat nauwere betrekkingen met de Verenigde Staten er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat het btw-systeem wordt vervangen door een Sales Tax (of soortgelijke belasting).

Indien ondanks de uitlatingen van May wordt gekozen voor een EER/EVA-lidmaatschap, zal dit geen impact hebben op het btw-systeem van het VK. Dit komt omdat de EER- en EVA-verdragen niets regelen op het gebied van belastingen. Alleen de discriminatieverboden blijven in dit scenario op het btw-systeem (bij behoud) van toepassing.

Wordt gekozen voor een *tailor made* overeenkomst dan is het aldus Charon onaannemelijk dat daarin invulling wordt gegeven aan het btw-systeem. Charon noemt het echter wel juridisch mogelijk dat het VK onderdeel blijft van het btw-territorium van de EU met als gevolg dat het VK niet als derdeland ten opzichte van de EU zal worden beschouwd.¹⁰ Hedendaagse voorbeelden zijn in dat kader Monaco en Isle of Man.

Een Continentaal Partnerschap is aldus Charon een niet aannemelijk scenario, hoewel, zo merkt hij op, belangenorganisaties vanuit het bedrijfsleven lijken aan te sturen op een dergelijke samenwerking. Onder dit scenario zou het mogelijk zijn dat de EU en het VK een intensieve economische (intergouvernementele) samenwerking aangaan. Gevoelige onderwerpen als het vrij verkeer van personen kunnen worden uitgesloten onder een dergelijk scenario. Voor elk van voornoemde scenario's hangt het juridisch raamwerk voor de btw voorts af van andere internationale verdragen, de wijze waarop het douanerecht wordt ingevuld en van economische beperkingen en kansen.

Charon vervolgt zijn inleiding door het benoemen van een aantal praktische gevolgen die, vanuit het perspectief van het bedrijfsleven bezien, zullen zorgen voor kansen dan wel extra (administratieve) lasten. Intracommunautaire leveringen zullen als in- en uitvoer worden behandeld waarbij voor het vaststellen van de maatstaf van heffing, de grensformaliteiten en audits aansluiting zal worden gezocht bij douanewetgeving dat stringenter van aard is. Nadelige gevolgen zijn onder andere het niet meer kunnen toepassen van vereenvoudigde ABC-leveringen en *cashflow*-gevolgen indien de btw bij invoer niet naar de aangifte kan worden verlegd. Voordeel is dat de voorwaarden voor het toepassen voor het btw 0%-tarief eenvoudiger worden, omdat bij de exportaangifte wordt aangesloten. Voorts gaat Charon in op B2C-leveringen. Hij geeft aan dat de Europese Commissie zijn

⁹ T. Charon is hoogleraar in BTW-recht aan de HUB (Hogeschool – Universiteit Brussel), partner bij Loyens & Loeff en is de voorzitter van de European VAT Club en lid van de VAT Expert Group van de Europese Commissie.

¹⁰ Artikel 7 Richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde, *OJ L 347*, 11.12.2006, p. 1–118.

voorstel voor wijzigingen ten aanzien van de plaats van levering in het licht van Brexit allicht moet heroverwogen. Immers, na de wijzigingen en Brexit is het voor een VK-onderneming mogelijk om gecentraliseerde aangifte te doen voor alle grensoverschrijdende prestaties ten aanzien van eindverbruikers. Aangezien deze mogelijkheid een in de EU gevestigde entiteit niet toekomt, verkrijgen VK-ondernemingen of ondernemingen gevestigd in een ander derdeland een bevoordeelde positie en worden zij niet gestimuleerd om zich binnen de EU te vestigen. Eenzelfde opmerking plaatst Charon bij het MOSS-systeem¹¹ en de in het VAT Action Plan¹² gepresenteerde plannen voor de OSS¹³ waarbij een EU-onderneming geen en een niet EU-onderneming wel toegang tot heeft respectievelijk zal hebben.

Voorts merkt Charon op dat de btw-teruggaafprocedures niet meer zullen verlopen onder Verordening 2008/9/EG¹⁴, maar onder de Dertiende Richtlijn.¹⁵ De procedures onder de Dertiende Richtlijn staan bekend om hun traagheid, hetgeen voor bedrijven een cash-flownadeel oplevert. Ook wijst Charon, in het kader van praktische btw-consequenties van Brexit, op de verschillen in interpretatie van bijvoorbeeld termen als 'onroerend goed' die zich tussen het VK en de EU kunnen voordoen na Brexit. Verschil in interpretatie kan mogelijk zorgen voor conflicten ten aanzien van de plaats van dienstregels en zal in voorkomende gevallen leiden tot dubbele of niet-belasting. Andere gevolgen zien op het moeilijker kunnen verkrijgen van een btw-identificatienummer en het al dan moeten aanstellen van een fiscale vertegenwoordiger met alle administratieve consequenties van dien. Dubbele of niet-belasting kan zich ook voordoen bij het toepassing van de fiscale eenheid. Wordt een strikte Skandia-uitleg¹⁶ gevolgd of niet? Ook is het de vraag of van de FCE Bank-doctrine¹⁷ wordt afgestapt ten aanzien van de relatie hoofdhuys-vaste inrichting. Wordt aangesloten bij het Zwitserse systeem? Ook hier is potentieel dubbele of geen belasting het gevolg van de keuze die het VK zal maken.

Charon houdt de zaal nog een aantal voorbeelden voor waaruit blijkt op welke wijze het VK kansen heeft om als financieel hart van Europa aantrekkelijk te blijven vanuit btw-perspectief. Charon noemt bijvoorbeeld adviesdiensten verricht door een VK-onderneming aan een Luxemburgse zuivere houdstermaatschappij. Vandaag de dag belast met Britse btw zonder recht op aftrek voor de houdster, na uittreding belast met Britse noch Luxemburgse btw. Door toepassing van de 'werkelijk gebruik' regels in bepaalde landen zoals Nederland, gaat dit voordeel overigens niet op hetgeen

¹¹ Mini-one-stop-shop (MOSS) voorziet in een vereenvoudiging voor ondernemers die in diverse EU-landen BTW zijn verschuldigd en in beginsel separaat in elke EU-lidstaat aangifte zouden moeten doen.

¹² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on an action plan on VAT Towards a single EU VAT area - Time to decide (European Commission), Brussels, 7.4.2016, COM(2016) 148 final.

¹³ One-Stop Shop (OSS) is een uitbreiding van de MOSS dat thans enkel gebruikt wordt voor telecommunicatie-, omroep- of elektronische diensten aan particulieren.

¹⁴ Richtlijn 2008/9/EG van de Raad van 12 februari 2008 tot vaststelling van nadere voorschriften voor de in Richtlijn 2006/112/EG vastgestelde teruggaaf van de belasting over de toegevoegde waarde aan belastingplichtigen die niet in de lidstaat van teruggaaf maar in een andere lidstaat gevestigd zijn, *Official Journal* L 44, 20.2.2008, p. 23–28.

¹⁵ Dertiende Richtlijn 86/560/EEG van de Raad van 17 november 1986 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting - Regeling voor de teruggaaf van de belasting over de toegevoegde waarde aan niet op het grondgebied van de Gemeenschap gevestigde belastingplichtigen, *Official Journal* L 326, 21.11.1986, p. 40–41.

¹⁶ HvJ 17 september, C-7/13 (Skandia America Corp. (USA), filiaal Sverige), ECLI:EU:C:2014:2225.

¹⁷ HvJ 23 maart 2006, C-210/04 (FCE Bank), ECLI identifier: ECLI:EU:C:2006:196.

aldus Charon distorsie in het vestigingsklimaat van holdingen in de hand kan werken. Andere voordelen zien op de vergroting van de btw pro rata. In dat kader noemt Charon onder andere de bredere toepassing van artikel 169, onderdeel C, Btw-richtlijn¹⁸ doordat EU-ondernemingen recht op aftrek krijgen voor vrijgestelde handelingen die zijn verleend aan VK-afnemers. Een equivalente toepassing van voornoemd artikel in de Britse btw-wetgeving, zal voor de financiële sector eveneens een voordeel opleveren indien zij veelvuldig zaken doen met buiten het VK gevestigde afnemers. Soortgelijke (positieve) gevolgen voor de pro rata gaan ook op voor ondernemingen die rentedragende leningen verstrekken. Indien een EU-ondernemer een dergelijke lening verstrekt aan een VK-onderneming, dan verkrijgt eerstgenoemde een gedeeltelijk recht op aftrek, van btw op algemene kosten (en directe kosten).

4. Brexit: Consequences for customs and international trade?

Walter de Wit¹⁹ schets het kader door aan te geven dat op dit moment het VK onderdeel uitmaakt van de douane-unie van de EU. Voordeel: geen onderlinge douanerechten en douaneformaliteiten. Een karakteriserende eigenschap van een douane-unie is voorts dat een gemeenschappelijk douane(buiten)tarief wordt gehanteerd. Het VK kan derhalve niet zelfstandig de douanetarieven vaststellen, evenmin als dat het mogelijk is dat zij zelfstandig vrijhandelsakkoorden sluit. De bevoegdheid voor beiden is bij de EU gelegen. Bij uittreding op basis van een *hard Brexit* heeft het VK niet langer toegang tot de interne markt. In een dergelijk geval wordt de relatie vormgegeven op basis van het WHO-recht, zoals dat nu het geval is tussen de EU en bijvoorbeeld de VS, China en Japan. Ook is het mogelijk dat het VK en de EU een vrijhandelsakkoord sluiten.

Het VK wordt in elk van de scenario's een derde land. Goederen die vanuit het VK naar de EU komen, zullen derhalve onderworpen zijn aan douaneformaliteiten. Verder zullen VK-ondernemingen die thans een distributierol vervullen voor de EU, mogelijk geen gebruik meer kunnen maken van preferentiële overeenkomsten die de EU met derde landen heeft gesloten of eenzijdig is aangegaan. Onder deze overeenkomsten of eenzijdig ingestelde maatregelen is het namelijk van belang dat de goederen rechtstreeks uit het land waarvoor de preferentie is ingesteld worden vervoerd naar de EU. Indien de goederen eerst naar het VK worden vervoerd, wordt niet aan de *direct transport rule* voldaan en wordt het recht op een begunstigend invoerrecht mogelijk misgelopen bij invoer in de EU. Oplossingen zijn voorhanden, maar, zo stelt De Wit, in de praktijk blijken deze niet altijd te werken.

Onder het WHO-scenario gelden de *Most Favorite Nation* invoertarieven. Dit houdt in beginsel in dat de 'normale' invoerrechten wederzijds gelden tussen de EU en het VK. Preferenties kunnen enkel worden gegund indien een vrijhandelsovereenkomst wordt gesloten of een douane-unie wordt aangegaan. Voorts heeft het VK geen toegang meer tot de vrijhandelsovereenkomsten zoals gesloten door de EU en derdelanden. Dat laat echter onverlet, dat het VK na uittreding naar eigen believen vrijhandelsakkoorden met derdelanden mag sluiten. Daarbij benoemt De Wit dat bepaalde sectoren zonder vrijhandelsakkoorden extra hard worden getroffen, bijvoorbeeld de auto-industrie.

¹⁸ Richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde, *OJ L 347*, 11.12.2006, p. 1–118.

¹⁹ W. de Wit is bestuurslid en programma directeur van de Post-Master in EU Customs Law van EFS, Erasmus University Rotterdam, hoogleraar Internationaal en Europees Douanerecht aan de Erasmus School of Law en voorts als partner verbonden aan EY waar hij onderdeel uitmaakt van het Global Trade team van EY Nederland.

Indien het VK en de EU na uittreding een douane-unie vormen, hanteren zij een gezamenlijk douanetarief, waarbij het VK zonder inspraak de EU moet volgen. Dit geldt ook voor preferenties en vrijhandelsakkoorden; ook daarin ontbeert het VK autonomie en moet zij de EU volgen. Voorts blijven er douaneformaliteiten van kracht, vergelijk de situatie tussen de EU en Turkije. Daarnaast is het de vraag of een dergelijke douane-unie zich ook zal uitstreken tot landbouwproducten, wat thans niet het geval is in de douane-unie tussen Turkije en de EU. Een special besluit omvat namelijk de handelsregeling van landbouwproducten tussen de Turkije en EU.²⁰ De Wit stelt dat dit een minder voordelig regime kent dan de overeenkomst waarmee de douane-unie tot stand is gekomen, doordat voor landbouwproducten de *no draw back rule* van toepassing is.²¹

In de speech van May klinkt door dat bepaalde sectoren voor wat betreft invoerrechten een begunstiging moet toekomen en het VK lijkt zelfs al toezeggingen aan bepaalde sectoren in dat kader te hebben gedaan. Daarnaast wordt door May gesteld dat zij naarstig op zoek gaat naar handelspartners en met hen vrijhandelakkoorden wil sluiten – "*I'm a promoter of free trade, I believe in free trade*", aldus May. Een douane-unie brengt met zich dat het VK geen autonomie heeft op het vlak van het vaststellen van douanetarieven en vrijhandelsakkoorden. De vraag of een douane-unie een waarschijnlijk scenario betreft, beantwoordt De Wit dan ook ontkennend.

Onder een met CETA vergelijkbaar akkoord tussen de EU en het VK, behoudt het VK autonomie op het gebied van het vaststellen van zijn douanetarieven. Aan de andere kant zullen de douanerechten tussen het VK en de EU worden geschorst of op zijn minst verminderd. Het VK kan ook zijn eigen vrijhandelsakkoorden sluiten met andere landen. Daarnaast stelt dit scenario het VK in staat om gebruik te maken van bilaterale cumulatie. Dat houdt kortweg in dat producten, met EU-oorsprong, kunnen worden beschouwd als materialen van oorsprong uit het VK wanneer zij in het VK verder worden bewerkt of in een product opgenomen. Preferentiële invoerrechten voor goederen met oorsprong VK zullen dan sneller toepasbaar zijn.

De Wit besluit door een aantal gedachtespinsels aangaande Brexit en mogelijke scenario's met de zaal te delen. Zo stelt hij dat gezien de contradictie die in de speech van May besloten lijkt te liggen – geen douane-unie, maar wel regelgeving die daar zeer op lijkt –, het wellicht een mogelijkheid is dat het VK in de douane-unie blijft als een interim-oplossing, waarna de 'echte' Brexit vanuit douanerechtelijk perspectief in betrekkelijke rust vijf jaar kan worden uitgesteld. Daarna zou de relatie tussen het VK en de EU worden opgevolgd door een vrijhandelsakkoord en kan het VK zelfstandig vrijhandelsakkoorden sluiten. Het scenario waarin het VK permanent onderdeel blijft van de douane-unie lijkt hem namelijk onaannemelijk, doordat het VK daarbij zelf de teugels niet in handen heeft. Een specifiek, bijzonder vrijhandelsakkoord tussen het VK en de EU zal zodoende, aldus De Wit, de voorkeur hebben.

²⁰ Besluit nr. 1/98 van de Associatieraad EG-Turkije van 25 februari 1998 betreffende de handelsregeling voor landbouwproducten - Protocol nr. 1 betreffende de preferentiële regeling voor invoer in de Gemeenschap van landbouwproducten van oorsprong uit Turkije - Protocol nr. 2 betreffende de preferentiële regeling voor invoer in Turkije van landbouwproducten van oorsprong uit de Gemeenschap - Protocol nr. 3 Oorsprongsregels - Gemeenschappelijke verklaring inzake de Republiek San Marino - Gemeenschappelijke verklaring, *OJ L 86*, 20.3.1998, p. 1–38.

²¹ De *no draw back rule* houdt in dat niet gelijktijdig gebruik kan worden gemaakt van de voordelen onder de bijzondere regeling actieve veredeling en een tariefsbegunstiging op basis van een preferentiële maatregel.

5. Paneldiscussie

Het laatste uur van het seminar stond in het teken van een paneldiscussie onder leiding van Han Kogels, waarbij Godfried Smit²², Werner Engelen²³, Marlon van Amersfoort²⁴ en Huub Stringer²⁵ onderdeel uitmaakten van het panel. Ook de zaal deed enthousiast mee tijdens de gedachtewisseling. In het hiernavolgende worden een aantal discussiepunten uitgelicht.

Welk scenario de relatie tussen het VK en de EU c.q. het VK en de rest van de wereld zal kleuren is onduidelijk. Derhalve kunnen ondernemingen thans lastig anticiperen op de aanstaande uittreding van het VK. Het verrichten van *business impact studies* en het blijven monitoren van de fiscale ontwikkelingen staan nu hoog in het vaandel, waarbij ook de impact op IT-systemen, toekomstige additionele administratieve verplichtingen worden meegenomen. Fiscale afdelingen staan daarbij onder druk; IT-afdelingen willen minstens een jaar op voorhand weten welke aanpassingen zij in hun systemen moeten doorvoeren en raden van bestuur willen concrete oplossingen voorgelegd krijgen in plaats van scenario's. In de financiële sector staan daarnaast het al dan niet kwijtraken van het 'bankenpaspoort' hoog op de agenda.²⁶ Moeten VK-banken uit 'The City' verhuizen? Een ander perspectief vanuit het bedrijfsleven richt zich op het vrij verkeer van personen. Wat heeft Brexit in dat kader voor gevolgen voor de migratie van werknemers en het aantrekken van talent naar het VK?

Niet alleen in het bedrijfsleven wordt geanticipeerd op mogelijke scenario's. Ook overheden als het ministerie van Financiën bereiden zich voor. "Wat voor impact heeft Brexit op het EU-budget, welke verplichtingen moet het VK – ondanks Brexit – nog nakomen onder de huidige afspraken, wat zijn de fiscale implicaties – ook vanuit wetgevingsoptiek – en hoe ziet de regelgeving voor financiële dienstverleners er na Brexit uit?" zijn onderwerpen die daarbij aan bod komen. Daarbij wordt opgetrokken met het bedrijfsleven.

Een ander discussiepunt richtte zich op de vraag waarom de *leave voters* een meerderheid bij het Brexit-referendum hadden behaald. Was het niet een uiterst irrationele beslissing, ingegeven door boze, zich niet gehoord voelde burgers? En was het wel zover gekomen als het bedrijfsleven het voor het zeggen had gehad? Wie is het volgende land dat uittreedt en kan het tij gekeerd worden? Opgemerkt wordt in dat kader dat de politiek geen verantwoording lijkt te nemen en niet inspeelt op wat onder 'het volk' leeft. Parallellen kunnen worden getrokken met het Oekraïne-referendum in Nederland. Ook hier leek het contact tussen de politiek en de Nederlandse burger zoek. Welke politici en welke vertegenwoordigers spreken zich in overtuiging uit voor de EU en houden de burgers de voordelen voor? 'Europa. Best belangrijk' – was een slagzin in Nederland in 2004-2006 om het belang van de EU te onderstrepen. Overtuigingskracht ontbreekt evident.

Als het gaat om de verdragstoepassing en de rol van het Hof van Justitie blijft de vraag open in hoeverre arresten na Brexit nog toepasselijk zijn. Wel is evident dat eventuele schendingen vandaag de dag voor het gerecht kunnen worden gebracht. Het VK is thans immers onderworpen en maakt deel uit van het *acquis communautaire*. Na Brexit zullen diverse 'Europese' wetten worden omgezet in VK-wetgeving door de zogenoemde *Great Repeal Act*. Alsdan kunnen schendingen met het EU-

²² G. Smit is aan de EVO verbonden als Manager European Affairs.

²³ W.M.F. Engelen is Head of Indirect Tax & Customs bij Lego Nederland B.V.

²⁴ M.M.N. van Amersfoort is Indirect Tax Leader van de EMEA region van Shell International B.V.

²⁵ H. Stringer is Head of VAT bij ABN Amro Bank N.V.

²⁶ Onder een in het VK afgegeven bankvergunning mogen thans producten op het Europese vasteland worden aangeboden. Dit houdt op als het VK geen onderdeel meer uitmaakt van de interne markt.

recht niet meer voor het gerecht worden gebracht, echter, genieten VK-inwoners ook niet meer de vruchten van Europese rechtsbescherming. Voorts mag het VK na Brexit in beginsel haar wetgeving na Brexit moderniseren. De vraag is wel in hoeverre zij daarin slaagt en of zij een competitieve houding aanneemt op het fiscale terrein. Moeten we bijvoorbeeld rekenen op een *tax haven* voor de kust van *Continental Europe*? Kogels besluit door op te merken dat hij dit uiterst merkwaardig zou vinden in dit BEPS-tijdperk. Echter, *it ain't over till the fat lady sings*.